

ISSN 1301-7667

MERSİN ÜNİVERSİTESİ
KILIKIA ARKEOLOJİSİNİ ARAŞTIRMA MERKEZİ YAYINLARI

OLBA

II

(ÖZEL SAYI)
I.CİLT

I. Uluslararası Kilikia Arkeolojisi Sempozyumu
Bildirileri

MERSİN 1999

MERSİN ÜNİVERSİTESİ

KILIKIA ARKEOLOJİSİNİ ARAŞTIRMA MERKEZİ YAYINLARI - II

Editör

Serra DURUGÖNÜL
Murat DURUKAN

Correspondance addresses for sending articles to following volumes of Olba:

OLBA'nın bundan sonraki sayılarında yayınlanması istenen makaleler için yazışma adresi:

Mersin Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi
Arkeoloji Bölümü
Çiftlikköy Kampüsü MERSİN/TÜRKİYE

e-mail: Kilikia@usa.net

Tel: 0.90 324 361 00 01 (10 hat) / 162

Fax: 0.90 324 361 00 46

ISSN 1301-7667
MERSİN 1999

ÖNSÖZ

Mersin Üniversitesi Rektörlüğüne bağlı olan "Kilikia Arkeolojisini Araştırma Merkezi"nin düzenlemiş olduğu "I. Uluslararası Kilikia Arkeolojisi Sempozyumu"nın bildirilerini içeren bu kitabın basımını sağlayan Mersin Üniversitesi Rektörü sayın Prof. Dr. Uğur Oral'a teşekkürü borç biliriz.

"I. Uluslararası Kilikia Arkeolojisi Sempozyumu" 1-4 Haziran 1998 tarihleri arasında Mersin Üniversitesi Rektörlüğü, "Kilikia Arkeolojisini Araştırma Merkezi (KAAM)" tarafından düzenlenerek Fen ve Edebiyat Fakültesi Konferans salonunda gerçekleştirilmiştir. Hergün 9.30 - 18.00 saatleri arasında yapılmış olan konuşmalar, sempozyumun son günü olan 4 Haziran'da Kanlıdivane (Kanytelleis)'ye düzenlenmiş bir gezi ile son bulmuştur.

Prehistorik çağlardan İslami döneme kadar tüm dönemleri kapsayan bildiriler, konularına göre belli günlere bölünmüşlerdi: İlk gün Kilikia Arkeometrisi , Prehistoria ve Protohistoria'sı, ikinci gün Protohistoria'ya devam edilerek Klasik ve Hellenistik Yunan Kilikia Arkeolojisine geçiş, üçüncü gün Hellenistik ve Roma Kilikiası ile numismatik, epigrafik ve filolojik açıdan Kilikia, son gün ise bölgenin Bizans ve İslami dönemleri incelenmiştir.

Bildiriler, bölgede kazı, yüzey araştırması ya da bilimsel veriler ile kütüphane çalışmaları yapan araştırmacıların bu konularda ulaştıkları sonuçları içermiştir. Katılımcıların bizzat kendi araştırmalarında elde ettikleri son buluntularını, bulgularını ya da teorilerini anlatmış oldukları bu sempozyum, konularında söz sahibi olan bilim adamları tarafından gerçekleştirilmiştir. Uluslararası Kilikia Sempozyumu'na onur konuğu Akdeniz Üniversitesi, Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Bölüm Başkanı Prof. Dr. Sencer Şahin olmuştur.

Gizemli Kilikia üzerine bilgilerimizi zenginleştirmek için bu sempozyuma katılmış olan tüm meslektaşlarıma teşekkür ederim. Sempozyum'un iki yılda bir tekrar edilmesi amaçlanmaktadır.

Aşağıda adları yazılı bulunan kişi ve kuruluşlara, sempozyum'un gerçekleşmesindeki değerli katkılarından dolayı teşekkür ederim:

Mersin Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi Dekanı sayın Prof. Dr. Onur Bilge Kula,

Mersin Üniversitesi eski Rektörü sayın Prof. Dr. Vural Ülkü,

Sempozyum organizasyon komitesi üyeleri Öğr. Gör. Murat Durukan, Öğr. Gör. Ümit Aydınoglu ve Okt. Murat Özyıldırım,

Atlas Dergisi Yazı İşleri Müdürü Özcan Yüksek ve Arkeolog Füsün Arman ,

Martı Otel ve Genel Müdürü sayın Cemal Akın,
Royal Restoran ve Mersin Seyahat İşletmesi.

Sempozyum'da sunulmuş olan bildirilerin kalıcılığını sağlamak ve bu bilgiyi geniş kitlelerle paylaşabilmek amacıyla bunları yayınlamak da, sempozyum'u gerçekleştirmek kadar önem taşımaktadır. "Kilikia Arkeolojisini Araştırma Merkezi"nin "Olba I" adlı (sayın İçel Valisi Şenol Engin ve Vali Yardımcısı sayın Muzaffer Güzelant'ın katkılarıyla ve T.C. Kültür Bakanlığı'nın olanaklarıyla basılmış olan) ilk yayınından sonra "Olba - Özel Sayısı-" başlığı ile yayına girmiş olan bu kitap, "I. Uluslararası Kilikia Arkeolojisi Sempozyumu" nun bildirilerini içermektedir.

Bu yayının gerçekleşmesinde bizzat organizasyonu ile ilgilenen ve maddi kaynak yaratan sayın Rektörümüz Prof. Dr. Uğur Oral'a bu değerli katkılarından ötürü sonsuz teşekkürlerimizi sunarız. Çukurova Üniversitesi Basımevi Müdürü sayın Ergin Ören, Müdür Yardımcısı sayın Mustafa Akray ve bilgisayar operatörü Nur Sema Gültepe'nin basım aşamasındaki yardımları ile "Olba -Özel Sayısı-" oluşturulmuştur. Katkı ve ilgilerinden dolayı ayrıca Almanya Federal Cumhuriyeti Ankara Büyükelçiliği, Büyükelçi sayın Dr. Hans-Joachim Vergau ve Kültür Müşaviri sayın Dr. Gudrun Sräga'ya teşekkür ederiz.

Saygılarımla,
Doç. Dr. Serra Durugönül
Arkeoloji Bölüm Başkanı ve
KAAM Müdürü

İÇİNDEKİLER

Sencer ŞAHİN	Tarihi Açıdan Anadolu ve Türk Kimliği 3
Ali Duran ÖCAL	Korykos ve Çevresinin Biyo-Kültürel Sürdürülebilirlik Özellikleri 9
Remzi YAĞCI	M.Ö. III.-II. Binde Kilikia'da Ticaret 17
Éric JEAN	The "Greeks" in Cilicia at the end of the 2nd Millenium B.C.: Classical Sources and Archaeological Evidence 27
Bruno JACOBS	"Freie" Völker im Achämenidenreich-Zu einem Topos in der antiken Überlieferung zur persischen Reichsverwaltung 41
Olivier CASABONNE	Local Powers and Persian Model in Achaemenid Cilicia: A Reassessment 57
Serra DURUGÖNÜL	Nagidos Üzerine Düşünceler 67
Murat DURUKAN	Hisarkale Garnizonu ve Bu Merkezde ..... Polygonal Teknikte İnşa edilmiş Olan Mezarlar 79
Kai TRAMPEDACH	Teukros und Teukriden, Zur Gründungslegende des Zeus Olbios- Heiligtums in Kilikien 94
Christof BERNS	Der Hellenisticsche Grabturm von Olba.....111
Mustafa SAYAR	Kilikya'da Tanrılar ve Kültler 131
Ümit AYDINLIOĞLU	Doğu Dağlık Kilikia'da Villae Rusticae 155
Emel Erten YAĞCI	Kilikia'da Cam 169
Marion MEYER	Die sog. Tyche von Antiocheia als Münzmotiv in Kilikien 185

II

James RUSSEL	The Mint of Anemurium 195
Erendiz ÖZBAYOĞLU	Soli (Cilicia) ve “Soloecismus” 209
Jenifer TOBIN	Küçükburnaz: A Late Roman Mansio in Smooth Cilicia 221
Gabriele MIETKE	Die Apostelkirche von Anazarbos und Syrien 227
Gülgün KÖROĞLU	Yumuktepe Höyüğü 1997 Yılı Ortaçağ Kazı Çalışmaları ve İslami Döneme Ait Bir Cam Kandil 241

TARİHİ AÇIDAN ANADOLU VE TÜRK KİMLİĞİ

*Sencer ŞAHİN

Kentimizin sayın Valisi, Mersin Üniversitesinin sayın Rektörü, sempozyuma bildiri sunan değerli bilim insanları, sayın konuklar ve sevgili öğrenciler, Kilikya Sempozyumuna hoşgeldiniz diyor ve hepinizi saygıyla, sevgiyle selamlıyorum.

İlkin, Mersin Üniversitesini gerçekleştirdiği uluslararası bu Kilikya sempozyumundan ötürü kutluyorum. Kutluyorum, çünkü; Türk toplumunun, yaşadığı bu ülkenin tüm tarihiyle barışık hale gelmesi, onunla bütünleşmesi ve onu kültürel kimliğinin ayrılmaz bir parçası haline getirmesi ancak bu tür etkinliklerin yaygınlaşması ve sonuçlarının giderek topluma maledilmesiyle sağlanabilecektir. Bu bakımdan, ülkemizin eskiçağlarının araştırılmasına yönelik her türlü ulusal ya da uluslararası etkinliği ben, aynı zamanda ulusal kimlik arayışımıza ivme kazandırıcı bir faktör olarak da görüyorum. Konuyu biraz açarsak, günümüz Türkiye'sinde şöyle bir durumla karşılaşılıyor:

Ülkemizin eskiçağ kültürlerinin araştırılması ve bunların sonuçlarının tartışılmasına ilişkin bilimsel toplantılar en yoğun biçimde Batı Avrupa üniversitelerinin bir geleneğidir. Çünkü bu ülkeler Anadolu tarihiyle yalnız kültür ve bilim toplumu olmanın bir gereği olarak değil; onda aynı zamanda bugünkü Avrupa kültürünün kaynaklarını buldukları için, yani Anadolu tarihini kendi kültürel kimliklerinin ayrılmaz bir parçası olarak gördükleri için de uğraşırlar. İzmirli Homer, Miletli Thales, Bodrumlu Herodot, Amasyalı Strabon, Samsatlı Lukian, Tarsuslu Paulus, Demreli Nikolaos ve daha nice nice Anadolu ozanı, düşünürü olmaksızın bir Avrupa kültüründen söz etmek mümkün müdür? Kuşkusuz hayır! O halde; bu büyük insanlarla aynı coğrafyayı, aynı etnik ve kültürel dokuyu paylaşan, kısacası onların maddi olduğu kadar manevi mirasının da bugün tek resmi mirascısı durumunda bulunan biz Anadolu-Türk Toplumunu Avrupa bugün neden kendinden saymıyor? Salt müslüman bir toplum olduğumuz için mi? Kuşkusuz hayır! Çünkü Antik kültür mirası ne hıristiyandır ne de müslüman. Bir başka deyişle; Avrupa Hıristiyanlığa, Türkiye ise müslümanlığa rağmen Avrupalıdır; çünkü Eski Yunan-Roma-Bizans-Osmanlı her iki tarafın da ortak paydasını oluşturmaktadır. Eğer bugün Avrupa Topluluğunda halâ kabulü kerhen mümkün yabancı bir unsur olarak görülüyor, hatta dışlanıyorsa, bunun asıl ve tek nedenini, benim kanaatimce, ülkemizin tarihi mirasının zihinsel ve kültürel değerleriyle, yani kendi içimizdeki Avrupa ile, bütünleşmekte gösterdiğimiz aczde aramak gerekir. Şurası yadsınmaz bir gerçektir ki, Anadolu'nun eskiçağ kültür mirasına, bir Alman, bir Fransız ya da İngiliz toplumunun hassasiyet ve sorumluluğu ile bakmıyoruz. Her ne

*Prof.Dr. Sencer ŞAHİN, Akdeniz Üniversitesi Fen-Edebiyat Fak. Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Böl. Topçular, Antalya-TÜRKİYE
Sempozyum Onur Konuğu ve Sempozyumun Açılış Konuşması

kadar, kazı ve yüzey araştırmalarında elde ettiğimiz tarihi eserlerden özellikle maddi değeri olanlarını müzelerimizde saklıyor, yurtdışına kaçışılanlarının amansız takipçisi oluyorsak da, bunların zihinsel yaratıcısı olan eski yurttaşlarımıza, yani Homer'e, Thales'e, Herodot'a ve nihayet Anadolu halklarının sayısı yüzbinleri bulan yazılı kültür mirasına aynı hassasiyetle sahip çıkmıyoruz. Ülkemizin tarihine, özellikle de Hellenistik ve Roma evrelerine, zihinsellikten daha çok defineci ya da tüccar zihniyetiyle yaklaşıyoruz. Bizansı ise neredeyse tümünden reddeden bir tutum sergiliyoruz. Niçin ? Bu soruya kısaca cevap vermek gerekirse, ülkemizin söz konusu bu tarihi evrelerini, sanki yabancıların, özellikle de düşman komşumuz Yunanistan'ın tarihiymiş gibi görüyoruz, ki çok yanlıştır. Çünkü, Yunan ya da Hellen etniği, Ege ve Karadeniz kıyı şeritlerindeki bazı koloniler dışında Anadolu'da tarihin hiçbir devrinde etken olmamıştır. Ancak, bir kültür dili olarak Eski Yunanca, tıpkı bugünkü Türkçe gibi, tüm Anadolu'da yayılmıştır. Örneğin Thales evinde belki Karca konuşuyordu; Strabon'un ataları Kelt ya da Hitit olabilir, Lukian ise Yahudi bir aileden geliyordu; ama bunlar eserlerini Yunanca yazmışlardır. Yani örneğin Mevlana, İbni Sina gibi Türk asıllı olup da Farsça, Arapça yazan bilginlerimiz gibi; ya da Sokullu Mehmet Paşa, Mimar Sinan gibi devşirme olup da Osmanlı kimliği ile devlet hizmetinde bulunanlar gibi. şu halde antik devirde "Hellen" sözcüğünün taşıdığı anlam "Osmanlı" sözcüğününkinden pek de farklı değildi. Bir Hırvat, bir Sırp hatta Yunan kendilerini daha yakın zamanlara kadar politik olarak nasıl Osmanlı sıfatıyla simgelemiş iseler, antik devirde de bir Lidyalı, Karyalı, Frigyalı veya İsaerialı benzer şekilde kendine "Hellen" ya da "Romalı" demiştir. Demek oluyor ki, tıpkı Selçuklu ya da Osmanlı sözcükleri gibi Hellen sözcüğü de etnik bir kimlik olmayıp, sadece kültürel ya da siyasal bir kimliktir. Bu bakımdan, parayı icad eden Lidyalıları, Güneş tutulmasını insanlık tarihinde ilk kez hesap eden Tales'i, tarihin babası saydığımız Herodot'u ve daha nicelerini kendi hemşehrilerimiz ve yurttaşlarımız olarak görebilmeli onlarla övünebilmeliyiz. Çünkü bugün Anadolu'da yaşayan halk, Osmanlı'nın, Selçuklunun olduğu kadar, onların da soyundan gelmektedir. Küçük Asya dediğimiz bu yarımada halkların bir geçiş yerinden ziyade, onların bir karşılaşma ve kaynaşma yeri olmuştur.

Anadolu halkı ya da halkları tarih boyunca birçok kez politik ve kültürel kimlik değiştirmiştir. Hitit olmuştur, Frig olmuştur, Hellen, Roma, Bizans, Selçuklu, Osmanlı ve nihayet Türk olmuştur. Dilini değiştirmiştir; Hititçe, Hellençe, Latince, Osmanlıca ve Türkçe konuşup yazmıştır. Aynı şekilde dinini değiştirmiştir; pagan, hıristiyan, müslüman olmuştur. Değişen bu birçok unsur yanısıra hiç değişmeyen tek şey halkın bizzat kendisidir ve onun geleneksel eğilimleridir. Devletler, iktidarlar, hükümdarlar, peygamberler gelip geçmiş, halk onlara sadece ya boyun eğmiş ya da ayak uydurmuştur; özde ise kesinlikle değişmemiştir; hangi siyasal ya da dinsel kisve altında olursa olsun hükmü altında yaşadığı devlete ve tanrıya sadakatından, dindarlığından ve kadirşinaslığından asla taviz vermemiştir. 2000 yıl önce Ankara'nın Hacıbayram tepediğindeki ünlü tapınağı Pax Romana'nın, yani Roma Sulhü'nün kurucusu İmparator Augustus'a ithaf eden

de, yine aynı kentin bir başka tepesinde "Yurtta sulh, cihanda sulh" prensibine dayalı Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Atatürk'e muhteşem Mausoleumu yaptıran da aynı halk ve aynı zihniyettir. Eğer bugünkü Türk toplumu ve devleti bunu böyle kabul eder ve örnek olarak verdiğimiz her iki anıtı da kendi politik ve kültürel mirasının ayrılmaz birer parçası olarak özümseyebilirse, iste o zaman, Atatürk'ün de üzerinde hassasiyetle durduğu, ulusal kimlik sorunumuz sağlıklı bir arayış sürecine girecektir, inancındayım. Bunu başarabilirsek, mevcut politik birliğimize, yani Türk Devleti'ne, kendi içinde uyumlu bir iç yapı, yani özgün bir kültürel kimlik ve birlik kazandırmamız mümkün olacağı gibi, Avrupa ile bütünleşme idealini henüz tamamen yitirmemiş olan ülkemizin, yalnız maddi değerler sistemiyle değil, Batı'nın düşünce temelinde yatan ve önemli bir bölümü Anadolu kökenli olan "kültürel değerler" sistemiyle de, din ayrılığına rağmen, ortak bir paydaya ulaşması ve böylece onunla bütünleşmesi mümkün olacaktır.

Bu amaca ulaşabilmek için, toplum ve devlet olarak ilkin bazı duygusal yaklaşımlarımızdan ve politik tercihlerimizden vazgeçmemiz gerekiyor. Nedir bu duygusal yaklaşımlar ve politik tercihler ? Örneğin bugünkü Yunanistan'ı Bizans İmparatorluğu'nun mirasçısı gibi görme hatasına düşüyoruz. Bunun sonucunda sanki Anadolu'nun büyük bir bölümü, özellikle de İstanbul, eskiden Yunanistan'a aitmiş de onlardan zorla almışız gibi tarihi mantık ile asla bağdaşmayan bir kabulleniş ortaya çıkıyor. Bu kabulleniş komşumuz Yunanistan'ı da bizi de yanlış hükümlere ve davranış biçimlerine sürüklüyor. Onlar Bizans'ın başkenti İstanbul'u kendilerinin kültürel ve politik mirası olarak gördükçe, biz Türkler de her yıl fetih günleri düzenleyerek, mehter marşları eşliğinde, kentin fiili sahipleri olduğumuzu Theodosius'un bitab surlarını biraz daha aşındırarak kanıtlamaya çalışıyoruz. Üniversitelerimize ise, bu hasmane ilişki yüzünden, Bizans'ın ismini bile sokmuyoruz. Bizansa 1000 yıl başkentlik yapmış İstanbul Üniversitesi'nde bile bir Bizantinoloji Bölümünün olmayışı bu bağlamda gerçekten düşündürücü ve esef vericidir. Halbuki, şu sorunun akılcı yanıtını artık hem biz hem de komşumuz Yunanistan kabul etmek zorundayız: Tarihin hiçbir evresinde mevcut olmayan bir devlet, yani bugünkü Yunanistan, nasıl olur da Bizans'ın politik, kültürel ve fiili mirasçısı rolüne soyunabilir ve bugünkü Türkiye Cumhuriyeti nasıl olur da böyle tutarsız bir sava salt duygusal - reaksiyoner bir tavırla yanıt arar? Yunanistan fiili ve politik anlamda olsa olsa Osmanlı mirasının, dolayısıyla Bizans'ın sadece bugünkü Yunanistanı kapsayan bölümünün küçük hissedarlarından biridir. Çünkü bugünkü Yunanistan Bizans'tan değil Osmanlı'dan doğmuştur. Kısacası, Yunanistan da Türkiye de Osmanlı ve Bizans'ın ortak mirasları olarak tanımak ve kabullenmek zorundadır. Günümüzün en saygın Bizantinistlerinden biri olan Avusturya'lı Herbert Hunger, '*Avrupa açısından Bizans Fenomeni*' başlığı altında Almanca yayımladığı makalesinde aynen şöyle yazar:

"İstanbul'un 29 Mayıs 1453 tarihinde II. Mehmed tarafından fethiyle birlikte, Doğu Bizans 1000 yıllık mevcudiyetinden sonra son buluyordu. Bizans'ın fiili ve politik mirasçısı artık Türklerdi, ..." (H. Hunger Phänomen

Byzans aus europäischer Sicht, Sitzungsberichte der Bayerischen Akademie der Wissenschaften. Philosophisch-historische Klasse. Jahrgang 1984, Heft 3, S. 25. München 1984).

Evet, bu teşhis tarihi olduğu kadar, bugün bilimin de yadsımadan kabul ettiği bir gerçektir. Fakat, bu politik ve fiili mirası, bir bilim ve kültür toplumu olma azmindeki biz Türkler aynı zamanda zihinsel ve kültürel bir miras olarak da kabullenmek, onu korumak, araştırmak ve kimliğimizin vazgeçilmez bir ögesi olarak görmek zorundayız. Ancak bu yapıldığı takdirde üzerinde yaşadığımız bu topraklara "vatan" diyebiliriz ve ancak o zaman ülkemizin zihinsel ve kültürel mirasını, bu ülke dışındaki bir ulusun tekeline ve keyfiyetine terketmemiş oluruz. Eğer bunu başarabilirsek, diğer uluslara kendimizi tanıtmakta ve kabul ettirmekte de sıkıntıya düşülmeyecektir.

Bu amaca ulaşmak için herşeyden önce üniversitelerimizin konuyla ilgili disiplinlerine büyük görevler düşmektedir. Avrupa üniversiteleriyle bu sahadaki işbirliğini artırmak ve onlarla sürekli dialog içinde olmak zorundayız. Mersin Üniversitesi'nin düzenlediği Kilikya Sempozyumu bu yolda atılmış önemli bir adımdır, takdire şayandır, ama kafi değildir. Yabancı meslekdaşlarımızla fikir alış verişimiz salt arkeolojik - filolojik buluntularla sınırlı kalmamalıdır. Müşterek bir gelecek için, müşterek projeler geliştirmeli, bilimsel faaliyetleri yaygınlaştırırken, bunları eşit koşullarda gerçekleştirmenin yollarını da yine birlikte aramalıyız.